

ЗОРНЫ ДАЗОР

СІНІ РАНАК

РОДНЫ КУТ

Калі сябе заву я беларусам,
То бачу росквіт краю, дні пакут.
Сваім прасцягам вольным ганаруся
І перш за ўсё, табою, родны кут.

За рубяжом братэрскага саюза
Радзімай назаву я Русь-зямлю,
Дзе ненцы, чувашы і беларусы
Навекі аб'ядналіся ў сям'ю.

Аднак заўсёды ў сэрцы – кут мой родны,
Зямля бацькоў, тут лёсу карані.
Дзе б ні блукаў, матулін позірк горды
Я адчуваю, як і пах раллі.

Калі за новай рыфмай да «жыцця»
Я ранак стрэну на другой планеце,
Ты будзеш мне памочнік і суддзя,
Адзіны на Зямлі ўсёй і ў Сусвеце.

1967

ЗЯМЛЯ

Мая зямля...
З дзяцінства ўсё знаёма.
Была ралля
Спачатку гэтым словам.
Ралля. А лес –
То дрэвы ўсё без краю.
Рачулак бляск –
Адна вада жывая.
Палі наўкол
І жаўрукі над імі –
То чысты дол
І птушкі ў небе снім.
Жыццё ж мудрэй.
Тут мала лусты хлеба.
Чым больш арэш,
Тым болей табе трэба.
І я пачуў
У цішыні світальнай
Раллі адчай,
Зямлі святую тайну:
Свінец араў,
А кроў раллю паіла.
Вады ўсіх рэк
Гаючай не хапіла,
Каб ажывіць
Птушыныя чароды.
Каб загаіць
Сляды ў лясах нягоды.
Каб попел – грэх
Найбольшы на планеце –
Зноў быў бы смех
Івана, Тані, Пеці.
Мая зямля,
Мой лёс, мая краіна.
Адна ралля
З маленства нас карміла.

1971

НАРАДЖЭННЕ

Час нараджэння на маёй зямлі
Жыцця па волі ленінскіх наказаў
Я памятаю з дзедавых расказаў
Будзёнаўцам на ўздыбленым кані:
Кліночкі узняты над зямлёй гарыць
Скрозь горыч страт і поспехі паходаў
Пад чырванню прастрэленых усходаў
Праменем першым новае зары.

1971

БЕЛАРУС

Не твой то лёс гаротны –
Нявольнік на зямлі.
У жвір палёг чацвёрты,
Каб трое ў рост жылі.

1971

САЛДАТКІ

Гады на скроні сівізной апалі.
Усё далей гарыць пажар вайны.
Ды толькі вам, салдаткі, паміж намі
Да скону дзён не слухаць цішыні.
Калі загінуўшыя з вамі ўсталі
На пастаменты помнікаў вайны,
Вы самым большым бодем нашым сталі,
Жывыя раны грознае пары.

1971

ГАДЗІННІК КУПАЛЫ

За шклом пад сховаі цішыні музейнай
Ты, сведка дзён паэта, раптам змоўк.
І не хвалююць стрэлкі больш імгненні,
Як сэрца песняра лёс мужыкоў.

З апошняю секундай свайго веку
Ты адышоў гісторыі ў палон.
І толькі тым вядомы сёння свету,
Што грэла цябе Янкава далонь.

А ён, вяшчальнік радасці і болю,
І часу свайго чуйны камертон,
Жніво святкуе ў песнях з намі ў полі,
З ілба сцірае пот хусцінкай дзён.

І, веру, даляціць нашчадкам новым,
Нібы ад зоркі, што нясе дабро,
Узвышанае шчырым родным словам,
Купалаўскага таленту святло.

1973

УСПАМІН

Дзяцінства басаногага пара –
Выток жыцця, у будучыню веры.
За крокам крок з бацькоўскага двара
Я адчыняў у невядомасць дзверы.

Мой першы шлях за чэсаны парог
Лісток апаўшы, вецер, дзень віталі.
Так пазнаваў я азбуку дарог,
Я рос, са мной раслі мае пытанні.

Калі памочнік дзеду быў гатоў,
Я захацеў, каб небасхіл адкрыўся
Мне з вышыні завершаных стагоў.
Ён адступіў, ды толькі не скарыўся.

І сёння, бы ў пару дзяцінства, я
За крокам крок нястомнымі гадамі
Іду за гарызонт да скону дня,
Мо пройдзенымі кім ужо шляхамі.

А я іду, каб толькі браць сваё.
Сваю расу на досвітку збіваю.
Мне сонца свеціць з вышыні маё,
І свой рахунак ад жыцця трымаю.

1971

МАЙСКАЯ НАВАЛЬНИЦА

Пад ласкавым і пяшчотным сонцам
Май пялёсткі па садах растрас.
Безліч фарбаў і прыгод бясконцых
Для мяне ў маленства ён прынёс.

Я бягу, ад водараў – зацьменне.
Луговая квецень у вачах.
Позірк мой дзіцячы ў захапленні.
Што ні крок – дарога на прычал.

Тут аднойчы я прыму рашэнне,
Як вандроўны ўбачу небакрай,
Што пара – у бурнае цячэнне...
А пакуль мне б – не спалохаць май!

Жаўрукі крылом свідруюць неба,
Песняй поўняць цішыню палёў.
Абступілі Нератоўку вербы,
Клекатанне слухаюць буслоў.

Над зямлёю – колераў раздолле,
Для каго – звычайны дзень вясны.
Ну а я па звонкаму прыволлю
Адшукаць спрабую шлях зямны.

У зарніцах хуткай навальніцы
Мне пярун з-за хмары ў вышыні
Пагразіў маланкай-бліскавіцай –
Гэты жах адчуў, а не прысніў.

Я бабулю так прасіў маліцца,
Каб Гасподзь аднёс далей бяду.
Нас пачулі, Бог ці навальніца,
Побач паў маланкай збіты дуб.

Мы ў будан схаваліся ў нягоду,
Калі ў лесе пасвілі кароў.
Пасля майскай жорсткай той прыгоды
Мне б не бачыць гэтых вешчых сноў.

Я і сёння не скажу дакладна,
Прадчуваў удар тады ці не?
І пасля я чуў з вышынь парады.
Толькі хто ж паслухае мяне...

Навальніца хутка заціхае,
Затушыла ўсе маланкі ўраз.
Сонца зноў з-за хмары выплывае
Пад дугой-вясёлкай на паказ.

Май-гарэза – жартаўнік, дый годзе:
Мне – пярун, глыток вады – зямлі.
Ёсць прыкмета, кажуць у народзе:
Майскі дожджык – хлебам на палі.

Ад раллі вільготнай і сагрэтай –
Пара долам, як жыцця выток.
Я – па лужах, босы і канкрэтны.
Зелянінай поўніцца лісток.

У прыроды па сюжэту строга
Роля ёсць у кожнага свая.
Майскі поўдзень – прыпар да знямогі,
А пад вечар – пошчак салаўя.

Хто не чуў рапсодыі кахання...
Мне сустрэўся гэткі чалавек.
Меў элітны статус ён, прызнанне,
Што ні ёсць, – Кутузаўскі праспект.

Ён, сардэчны, шчыра так здзіўляўся,
Што ішоў я доўга да Крамля.
Я таксама ім не захапляўся:
Як ён жыў без песні салаўя.

Як каханку, зноў вясну чакаю.
Да пяшчоты майскай ёсць білет.
Уначы Маскву я пакідаю,
Як прыпынак на шляху ў Сусвет.

ШЛЯХІ

Па слову ўношу я ў радкі,
Узважыўшы паперш.
Я сёння, быццам будаўнік,
Узводжу новы верш.

Слоў важкіх досыць у руках –
Увесь жыццёвы скарб.
Па кроплях рос ён у шляхах,
Дзе я ішоў без карт.

Мне сіні ранак падказаў
На мове вострых кос,
Дзе прачынаецца зара,
Пра вартасць збітых рос.

Я з ноччу гутарыў не раз
На мове салаўёў.
А быў які наймудры час
У трэцяй, ля станкоў.

Пра мужнасць словы я знайшоў
Сярод начных трывог,
Калі важней з мільёнаў слоў –
«Наперад!» Хоць знямог.

Нямала вынес я з дарог
Уласнай пробы слоў.
А колькі іх яшчэ збярог
Для будучых шляхоў.

І вось з народжанай штрафой
Устаў жыцця прасцяг.
Тут кожнай песні, спетай мной,
Пачатак і працяг.

А заўтра з сонцам незнарок
Зноў выйду за парог,
Каб новы выкаваць радок
У полымі дарог.

ІДЫЛІЯ

Вока ночы – месяц праз фіранку
Млосна зіхаціць на шкле акна.
Спіць сынок, спявае калыханку
Над галоўкай ходзікаў струна.

Ложак ласкай матчынай сагрэты,
Пад шчакою кулачок ляжыць.
Цішыню вартуе дзед з партрэта,
А пад ложкам кот у сне мурчыць.

Побач цацкі чуйна ў марах млеюць.
Іх з зарой разбудзіць карапуз,
Ён на годзік роўна пасталее –
Ёсць да свята новенькі картуз.

1973

ЗОРНЫ ДАЗОР

ЦВІТУЦЬ САДЫ

Цвітуць сады над маем.
Іх квецень голле гне.
Чаму не сустракаеш
Ты з арміі мяне?

Я зноў з табой ахвочы
Уздоўж сядзіб і хат
Адной сцяжынкай крочыць
У добры стары сад.

Забудзем пра ўсе страты,
Памылак нашых боль.
Не будзе большай здрады,
Калі памрэ любоў.

Цвітуць сады над маем,
Хвалююць сэрца, кроў.
Багатым ураджаем
Мы вернем хмель садоў.

1971

МАЁ ПАКАЛЕННЕ

Даруйце нам, сівыя ветэраны,
Што ў дні паходаў, агнявых шляхоў
Сяброў мы не гублялі ў харчатрадах,
Штыхом не рвалі белых ланцугоў.

Не падалі на снег пад Сталінградам
З прабітым куляй сэрцам навывлёт.
А пасля бою, жорсткай кананады
Ад цішыні не глухлі. Недалёт...

Не данясло падзей тых неўміручых
Да рубяжа, што ўрос у нашы дні.
Для нас той час на гістарычнай кручы,
Бы ў моры суднам – маякоў агні.

Скрозь змрок няўдач і пошукаў заўзятых
На іх святло ў жыцці трымаем шлях.
І час свой у гісторыю, у даты
На мове сэрца ўпішам па радках.

Як упісалі, дзе крывёй, дзе потам,
Гады ў шляхах адмераныя ўжо,
Хто на Даманскім, а каторы потым.
І з імі пакаленне заадно.

Ды рапарты камбат не задаволіў:
"Чакайце, мне загаду не далі..."
І мы прыйшлі на фабрыкі, у поле,
У бой за хлеб камбайны павялі.

Усіх дарог у карты не ўпісалі,
Дзе мы працяг узводзім таго дня,
Які сышоў з чырвоным камісарам
У родны край з агністага каня.

Змяніўся край. Дужэйшых коней мае.
І ішыя трымаюць сонца дня.
Даруй, зямлі гісторыя жывая,
Што маладыя сталі ля руля.

Даруйце нам, сівыя ветэраны,
Як БАМ даруем мы вам і КамАЗ.
Пасля другія нас узнімуць мары,
І ўсё, што зробім, – з памяццю пра вас!

1971

ЗАПАВЕТ

Сіні купал неба,
Зеляніна вёскі,
А наўкол – палі, палі, палі.
Жоўтыя ад хлеба,
Белыя ў марозы,
Чорныя ад восеньскай раллі.
Дзед скрозь урачыста
Зычыў быць мне ў новым,
Каб віталі, як свайго, мяне.
І ў кашулі чыстай
Вёў з зарой у поле,
Каб знайшоў я славу ў баразне.
Толькі з ціхім звонам
З найблакітнай мары
Прама ў поле падышоў трамвай.
Непрыступнай явай,
Як усход чырвоны,
І памчаў у казачны свой край.
Запавет дзядулі
Стаў жыццёвым крэда,
Дзе б я ні шукаў шляхоў працяг.
Праляталі кулі,
Не хапала хлеба,
Запавет – і сэнс, і змест жыцця.

1971

ПЕРШАЦВЕТ

На якой дарозе ці руцэ
Я пакінуў пахі росных ніў?
На якой няўрымслівай рацэ
Дом маіх жаданняў змыў разліў?

У мінулым першацвет лугоў,
Месячык, што кругам сеў на плот.
Толькі часам песні салаўёў
Да варот вяртаюць дваццаць год.

Я баюся страціць дзіўны сон,
Шчасце, так не знойдзенае мной.
Зноў у поле запрашае лён
Кожнай сіняй кветкай-галавой.

Мне б сцяблінкай стаць у хвалі ніў,
Адшукаць закутак ціхі тут.
На чужых дарогах часта сніў,
Як мяне страчае родны кут.

Не чакай у вір блакітны, плынь.
Мне другі, напэўна, выпаў лёс.
З нараджэння – поля родны сын,
Я пакратаць мару сіль нябёс.

Не хвалюй шпачыным спевам, тын,
Клекатаннем бусла на гняздзе.
Новы я хачу знайсці матыў
Аб сваёй бясконцай баразне.

1973

СЯБРЫ

Дваццаць тры. І пройдзена парадкам.
Маладосць, задумак – на дваіх.
Толькі часам смутак снегападам
Нагадае зноў сяброў маіх.

На шляхах іх, ростанях пакінуў,
Рук надзейных звездаўшы цяпло.
Нада мною небасхіл блакітны
І сяброў сардэчнае святло.

Мы давер'ем друга выбіралі
У баях, паходах, на раллі.
Так сяброўства наша гартавалі,
Бы клінкі дамаскія ў агні.

Скрыжаванні лёсаў нас ядналі
З кім на месяц, год і нават дні.
Дзеля сябра мы б усё аддалі,
Як для самай дарагой радні.

Вартасць дружбы, бы жыцця каралі,
З цягам часу па цане вышэй.
У багаццях, што ў шляхах сабралі,
Не было сяброўства даражэй.

Клічуць зноў нязведаныя далі,
На арэлях з другам мы ляцім.
Яго ўнуку, прыйдзе дзень, прадстаўлю:
– Школьны сябра, пазнаёмся з ім.

І я вечным клічам вандравання,
Так адказна ранкі абуджаць,
Апраўдаю мукі расставання,
Яны зараз вершамі гучаць.

Можа, з мерай годнасці сяброўства
Час мае дарогі абышоў.
З кожным, хто па мне сумуе, проста
Я шляхамі б новымі пайшоў.

ЗНІЧКА

Калі загадаеш жаданне,
пакуль не згасне знічка,
яно абавязкова збудзецца.
Павер'е

У небе зорным міг –
Усё тваё жыццё.
Тут нараджэння гімн
І сталасць, небыццё.

Ды не згасіла цень
Агонь жыцця надзей.
Твой працягнуўся дзень
Жаданнямі людзей.

На самы жорсткі бой
За волю павядзеш,
Не іскрай, ты зарой
Прад імі ападзеш.

Навокал погляд кінь:
Узнятыя табой,
Штурмуюць неба сінь –
Рэкорды чарадой!

Прабілі гор граніт,
Ручво змянілі рэк.
Не ведае граніц
Натхнёны чалавек.

Музыка свой канцэрт
Стварыў у цішыні.
Там вечнасці акцэнт
Ад іскры з вышыні.

Міг мастаку сюжэт
Карціны падказаў:
Бязмежнасці партрэт,
Што майстар напісаў.

Пісьменніку загад
Ад зорнай госці быў:
– Ты не пішы наўгад,
Каб час цябе не змыў.

Так, трэба мудрым стаць,
Каб сэрцы запаліць.
Якую сілу знаць,
Цябе каб паўтарыць.

Каб за імгненны век
Жаданнем акрыліць
Да згоды цэлы свет,
А знічка ўжо гарыць.

1971

ДЗІВАКІ

Калі дзьме ў парус спадарожны вецер, –
Праспектам шлях праз акіян жыцця.
Ды не звяліся на маёй планеце
Шукальнікі ў дарогах пачуцця.

Камфорт грашовы, цёплыя падушкі
За раз паспеўшы знічкаю спаліць,
Яны гатовы за блакітнай птушкай
І супраць ветру паруснік пусціць.

Практычныя іх клічуць дзівакамі,
А ім вышыні – сэрцаў часты стук.
Глядзіце, зоркі падаюць над вамі
З мазолістых дзівацкіх рук.

1971

СНЕЖНАСЦЬ

Ф. М.

Багаты свет народам,
Ды мала ў ім сяброў.
Адразу ад парога –
За твой святочны стол.

Жывеш сваёй сям'ёю,
І сын, гляджу, расце.
Імя маё прысвоіў.
І два сыны ў мяне.

Для гаспадыні – кветкі,
Цукеркі цёзку ёсць.
Чаму бываю рэдка?
Як справы, так і госць.

А памятаеш час той,
Ён сёння – быццам міг,
Дзе з мараю адною,
Пакойчык – на дваіх.

Дзе я не спаў начамі,
Калі ты ў трэцяй быў.
Карцела ўсё пабачыць,
Які ж ты дзень здабыў.

За словам – слова. Ранак.
А згадкі ўсё назад
Гартаюць том рамана
Пра двух у снегапад.

Пра шчырае юнацтва,
Пра вернасць і сяброў...
Пара, пара суняцца,
Вяртацца з белых сноў.

Адтуль, дзе за тры крокі
З-за твараў – ні душы.
Успомніць лёгка толькі,
Як мы сябе знайшлі...

А гаспадыня дома
Са свята іх пайшла.
Дзівосную абнову
Звязала да святла.

1975

НАЧНЫЯ ЦЯГНІКІ

Цяжар часоў, нібыта павуціна,
Адбітак свой нанёс на мілы твар:
Разбегліся глыбокія маршчыны,
А вочы – сумны водбліск грозных хмар.

У іх відаць вайны ліхой курганне,
Малітвы, калыханкі між снапоў.
Ты несла ў хату хлеб і спадзяванні
На мове філасофіі сярпоў.

Ты і мяне ў паход благаславіла,
Бы першы крок к працягнутым рукам.
Рупліва ты з дзіця хлапца ляпіла,
Які б даў здачы, дапамог сябрам.

Пужаўся я тваёй вясковай праўды.
Па прастаце дзіцячых дзён сваіх,
Не ведаў, што ідуць каменяпады,
І зорны дождж бывае на дваіх.

А дні ў гады спляліся непрыкметна.
Хацелася, каб добрым быў іх след.
Ён, мабыць, для вяскоўцаў не адметны.
Але няма фальшывых там манет.

Ды толькі ты мяне не разумееш.
І вусны ўнуку зноў даюць наказ:
– Вяртайся з гэтай доўгай асамблеі,
У роднай хаце ёсць і хлеб, і квас.

Папрокі, быццам з кулямёта, строчаць.
Ты ж паказала, дзе ляжыць бальшак,
З якога мне цяпер ніяк не збочыць, –
Пазнаў з ім я ў шляхах адкрыццяў смак.

На рыштаваннях лёсу хістка людзям...
Бабуля, вецер золкі на двары.
Хай цягнікі начныя не разбудзяць
Цябе дарэмна сёння да зары.

НА СОНЕЧНЫМ ПЛЫЦЕ

Асеннім смуткам падаюць у травы
У садзе кветкі. Вецер наляцеў.
Гляджу, сама вясна ад маёй брамы
Адчаліла на сонечным пляце.

Пялёсткі б'юцца ў твар мне завірухай,
Хвалное сэрца новых красак шквал.
Запоўнена прастора звонкім духам –
Я пазнаю юнацкі свой запал.

Чым жыў тады, было так дробна, мала.
І я імчаў за марамі далей:
Каханая і подзвігі, і слава...
Я век свой падганяў – хутчэй, хутчэй!

Аплачаны за лёс рахунак часу.
Настрой і сілы ўсё вясной жывуць.
Я зразумеў, нарэшце, без падказу,
Што шчасце – гэта зноў вясну вярнуць.

Утаймаваць хачу хвіліны-промні.
Суцішыць бег апошніх дзён вясны.
Спяшаць у лета? Збаўце ходу, коні,
Няхай пазней зімы надыдуць сны.

Асеннім смуткам падаюць у травы
У садзе кветкі, кружаць на ляту.
Сады вясной зноў стануць белай марай.
Вось толькі я – ужо не расцвіту.

1972

ДАРУЙ

Не ўсіх знаходзяць нашы ўзнагароды.
Напэўна, гэтак створаны ўжо мы.
Вось і табе праз радасці, нягоды
Сын стаў адзінай зоркай сярод цьмы.

Яна свяціла, а я рос і марыў,
Пад мацінай пяшчотнаю рукою.
І не страшылі ў небе цябе хмары,
Пакуль па лужах плыў караблік мой.

Хто вінаваты, што ў вясковых хатах
Я не знайшоў да новых песень слоў.
Мне стала цесна пад бацькоўскім дахам.
І я пайшоў шукаць сваіх Багоў.

Усе калісь з блуканняў пачыналі –
Шлях камяністы вёў мяне ў гару.
Дні і пасля палёгкі не давалі.
І я прашу – за сівізну даруй.

Даруй за планы, што са мной звязала,
Што я не стаў, як дзед, касіць, араць,
Што годнасці сыноўскай не хапала
Цябе часцей у госці запрашаць.

Я са шпіталя ліст пісаў вясёлы,
Хаця ад болю сківіцы звяло.
Выводзіла рука па слову квола,
Ды толькі мне не верыла сяло.

Цябе суцешыць я хацеў падманам.
Ды чуе сэрца маці боль сыноў.
Яно было ў шляхах мне талісманам,
Мой кожны крок вяло з саміх высноў.

Ты пастарэла, а калі – не ўбачыў,
Я не заўважыў з калясніцы дзён.
І сёння – неадкладныя задачы.
Зноў не знайду хвіліны на паклон.

Даруй за смутак, што ў вачах радзімых.
Не раз збіваўся з курсу параход,
Пакуль шукаў я берагоў гасцінных
На той рацэ, дзе правіць крыгаход.

1972

СЕН-САНС

Тры канцэрты для скрыпкі з аркестрам –
Нас хвалюе Сен-Санс праз гады.
Над мінуўшчынай стаў Эверэстам.
Пакідаюць жа людзі сляды...

Фантаны ў чэрвені ідуць на ўзлёт!
Спякота горад вечны распранае.
На плошчы каравул вядзе развод –
Сталіца строга пратакол трымае.

Візіты, з'езд, кафейня на паях,
Футбол, на воды Дума выязджае.
Кансерваторыя святочна ў шлях
Дыпломнікаў сваіх выправаджае.

А я, манерам свету неўпапад,
Дзе роўнасць дэмакратыя вяшчуе,
Падаўся да паэзіі ў падрад –
Крыштальнасць зносіў зноў мяне хвалюе.

Каб вершыкі пра нашу плоць нудзіць,
Паэзію дарэмна тут трывожыць.
Высокім формам, як набат, званіць,
Глабальнасць думак і пачуццяў множыць.

У рыфму можна палка, ад душы
Спяваць пра росы, матылькоў, рамонкі.
Тым часам сонца хто б ні патушыў.
З паэзіяй вось тэма для гамонкі.

Эпічныя палотны – яе сказ,
Прастора для фантазіі, натхнення.
Калі ёсць шанц узняцца на Парнас,
Прад ззяннем вечнасці стань на калені.

Але, даруйце, скрыпку чую я.
З кансерваторыі, з вялікай залы.
Алена Баева, вядомае імя.
Смычок на струны – скрыпка заспявала.

Чакала доўга. Вось яе пара.
Выпускнікі канцэрт даюць заключны
На роднай сцэне. Новая зара
Пад небам разгараецца сталічным.

Іх прозвішчы афішы пазнаюць,
Па кантынентах слава абганяе.
Аншлаг заціх – у свет майстры ідуць.
І сам Чайкоўскі іх благаслаўляе.

На сцэне скрыпка, Баева, аркестр.
Смычок па струнах ноты расстаўляе.
У поўнай зале я – пустэльнік-перс,
І маё сэрца між часоў блукае.

Матыў запоўніў глыбіню душы,
Каралюмі прастору абрамляе.
І хваля чарадзейная з цішы
Часоў маэстра сёння запаўняе.

Мелодыя бурліць, плыве далей.
Праз сцены ронда залу пакідае.
Па лесвіцах сыходзіць да людзей.
Аб вечным скрыпка нам апавядае.

Які канцэрт? Адзін, напэўна, з трох.
Такі адказ слых знатакоў здзіўляе.
У зале слова кожнае – спалох.
Тут музыка святкуе, размаўляе.

Напеў спадае, кружыцца, расце –
Аркестру скрыпка ўзнёсла падпявае.
Яе настрой хвалюецца ў факце,
Па вуліцы спяшаецца ў трамваі.

Здаецца мне, што ўсю Маскву адна
Мелодыя Сен-Санса запаўняе.
Узрушаны крамлёўская сцяна
І кожнай вежы зорка залатая.

Жыцця прасцяг ляціць-імкне ў Сусвет,
Губляецца за чарадой стагоддзяў.
Натхненне і майстэрства – вось білет
Для кожнага імя –
У бессмяроцце.

2011

ВАСІЛЬКІ

Абагульненні, вывады, урок –
Рахунак працы, потных акрыленняў.
У Бібліі ўся мудрасць у радок
Занатавана новым пакаленням.

Я з гэтай кнігай шырыў кругагляд,
Бабуля ў куфар скарб вякоў хавала.
Ад Бога слова? Ты падумаў, брат?
Улада строга веру фільтравала.

Пра атэістаў тут асобны сказ.
Мы ваяўнічым слова не давалі.
Дзяцей хрысцілі ўсе не на паказ.
І ад суседа тайну не трымалі.

Бо ўсё ж хапала розуму ў сялян
Не меціць свет на белых і чырвоных.
Хоць на раллі здаралася ўсяляк,
Стаў выключэннем стораж у пагонах.

Райком не вораг быў святой царкве.
Тут словы зверху сэрцамі чыталі.
Загад крыжы зрываць яшчэ ў Маскве,
А па краіне іх ва ўсю ламалі.

Пабачыў і такіх свяшчэнны край.
Яны ўсе карты з прыкупу ўгадалі.
Узводзілі на слёзах казку-рай,
Свае грахі на Сталіна спісалі.

Знаходак на зямлі нямала ёсць,
Паходжанне якіх нам невядома.
Не скажаш, што яны – нязваны госць:
Глядзі, прыйшлі гаспадарамі ў доме.

Тут Богу Богава хачу аддаць –
Ён ведае, дзівосы што прарочаць.
Ды фізіку не станем забываць,
Яна і вера з намі побач крочаць.

Усё міне, настане ў доме лад.
Хлапчук тутэйшы пойдзе ў свет гарністам.
Адна сястра – у храме ля лампад,
Другая прысягнула камуністам.

Нясе дзве лодкі плынь адной ракі.
Чысцей за веру сярод родных спрэчка.
На ніву дружна выйшлі васількі,
Дзе жыта стратна высаваць і грэчку.

1973

РУСКАЯ МОВА

I

Я – апошні паэт Беларусі,
Хто расказ вядзе з рускіх дарог
Не па-руску. Не мовай Тарусы,
Дзе цвятаеўскай музы парог.

Мне дарадчыкі злева і справа:
– Памыляешся, пэўна, браток.
Калі хочаш вядомасці, славы,
Ты па-руску вядзі свой радок.

Сапраўды, яны рацыю маюць.
Паўпланеты – Расія-зямля,
Дзе па-руску спяваюць, кахаюць,
Захапляюцца ззяннем Крамля.

Тваё слова пачуюць мільёны,
І не трэба вастрэць пераклад.
Пад стук колаў маіх эшалонаў
Падбіраю зноў словы і лад.

Мая маці была з Беларусі.
Украіна мне бацьку дала.
З песняй я не за славай ганюся,
А падтрымка – сцяжынка з сяла.

II

Чалавек. Колькі годнасці ў слове!
Ад прыроды, а можа, даў Бог –
З нараджэння на матчынай мове
З наваколлем вядзе дыялог.

Беларуская мова пявуча,
Сакавіта, пяшчота сама.
Ад Уборак, ад вёскі ля кручы,
Я абшар адкрываў па складах.

У краіне высокіх палётаў
Дзеці розных аулаў, станіц
Жылі марай блакітнай, далёкай –
Даляцець да зіхоткіх сталіц.

Так і я, дзе знарок, дзе свядома,
Ставіў мэты – адну за адной.
А дарога ад роднага дома
Была часта высокай сцяной.

Рэчаіснасць мяне захапляла.
Межы пошуку ў неба раслі.
Мовы роднай ужо не хапала,
Каб пачулі мой кліч на раллі.

Падказалі, што нельга, што можна –
Веды, помач, парады сяброў.
З імі менш на шляху пераможным
Перашкод і падводных віроў.

Рускай мовы магутнасць вядома –
Столькі прозвішчаў вывела ў свет...
Узнімаліся з рускага слова
Касманаўты, вучоны, паэт...

III

Абавязаны я мове рускай
І браты, што сабралі саюз.
Як здзіўляў свет віном і закускай
Наш багаты гасцінны абрус.

Разам, дружна ўсе побач сядзелі:
Украінец, казах, беларус...
З рускай мовай раслі мы, сталелі,
На Стакгольм вывяраючы курс.

Толькі раптам жыццё абарвалі.
І адразу ж, як зграя сабак,
Наляцелі на мову, напалі
І скубаць пачалі, бы армяк.

Басурманская мова... Пачвара
Толькі гэткае можа сказаць,
У якой ні сумлення, ні твару.
Ну, а памяць? Яе ж – не адняць.

Суайчыннік, і той "адлічыўся".
Так хацеў даказаць мне знаток,
Што акцэнт роднай мовы змяніўся...
У яе не славянскі выток.

Слоў няма. Беззмястоўна спрачацца.
Ні гісторыі тут, ні навук.
Над Расіяй цяпер пацяшацца
Можа кожны, хто піў з яе рук.

Жыватворныя сілы давала.
Маяком была ў цемры вякоў.
Часам рускіх сыноў забывала,
Калі думай была пра сяброў.

А цяпер яны ў сытым замежжы
Крытыкуюць: – Не так вы жылі.
Што сядзім на багаццях бязмежных
І карысці чужой кавалі.

Аргументы – на плёткі? Дарэмна.
Тут рэальны даць трэба адказ.
А паклёпнікі сціхнуць імгненна,
Як не стане бяздомных у нас.

Усім тым, каму руская мова
Шлях адкрыла да славы і зор,
Я адкрыта скажу, без прадмовы:
– Не кідайце былое ў касцёр.

Час пяскамі мінулых стагоддзяў
Мову многіх плямён зруйнаваў.
Будзе руская вечна ў прыродзе —
Як бы вецер наш ветразь не рваў.

1994

ЗОРНЫ ДАЗОР

Пад блакітам зямлі ўсё апета.
Ды ніводны на свеце паэт
Не ствараў з нараджэння планеты
Зор-паэм, што пакінулі б след.

Будзе там слова кожнае куляй,
Трапным стрэлам у здрадніцкі свет:
Ён схаваў пад рэкламнай кашуляй
На душу па абойме ракет.

А ў паэта жыццё на далоні.
Боль і радасць яго – не сакрэт
Для вяскоўцаў, галінкі зялёнай.
А інакш ён не быў бы паэт.

Яго раніць бязлітасна зручна,
Ганьбіць, бруды кідаць камякі.
Цэлься ў сэрца, душу. Калі кучна,
Не патрэбна і ўзводзіць куркі.

Колькі іх, невядомых, славурых,
На шляху да пяшчоты людзей
Было спынена словамі, скурых.
Іх ахвяры – за шчырасць ідэй.

І замоўклі яны на паўслове,
Снегам колкім на памяць ляглі.
Твары бачу я іх у натоўпе:
Пушкін, Лермантаў, Коган, Джаліль...

Пантэон на Парнасе бясконцы...
Не спыніць хадакоў на гару.
Зорны плыт іх кіруе на сонца,
Каб у храм наш прынесці зару.

1974

МІНАЮЦЬ ЭРЫ

Вятры, нібы здарэнні,
Без стуку людзям парадкуюць лёс.
Крамсаюць летуценні,
То раптам узнімаюць да нябёс.
Мінаюць нашы эры...
Зноў узыходзяць дзеці на зямлі,
Растуць, як тыя дрэвы:
Куды насенне іх не загарні,
Углыб ідзе карэнне,
У тлусты чарназём і камяні.

1973

КАЛЯРОВЫ ПАРАД

БУКЕТ

Памятаеш, вечар, я прыходжу...
Ты і я на цэлы белы свет.
І здаваўся нам такім прыгожым
Сціпрых кветак палявых букет.

З краскамі прыносіў я каханай
Водар траў з няскошаных лугоў,
Зор начных халоднае дыханне,
Вышыню сваіх блакітных сноў.

Я табе, найлепшай на планеце,
Колькі цеплыні знайшоў зямной?
Колькі песень прысвяціў нявесце?
А як жонкай стала – ні адной.

Мроі, вершы, пахі засталіся
За нябачнай у быту мяжой.
Дык якія ж змены адбыліся?
Дзе згубіўся вечар летні той?

Думаю, адказу не знаходжу.
Кажуць, што спрадвечны тут сакрэт.
Гэта мае думкі растрывожыў
Па дарозе куплены букет.

1974

ЖНІВЕНЬСКІ ВЕЧАР

Раслі, раслі і раптам зніклі цені,
Згубілі ў змроку ліній чысціню.
І свежасць ночы першыя струмені
Спусціла з павадоў на змену дню.

Дыск сонца, дагараючы, над лесам
Спыніў свой на хвіліну хуткі бег.
Адкрыўшы гарызонта занавесу,
Ён дзесь паблізу адшукаў начлег.

А супраць месяц срэбрам наліваўся.
Раскінуўшы наўкол люстэркі рос,
Ён, быццам да нявесты, рыхтаваўся
Прыняць ад сонца найвышэйшы пост.

І вось туман плыве скрозь змрок апаўшы.
Затоплены ўжо сівізной стагі.
На выгане агонь да зор расклаўшы,
Вандруюць моўчкі ў небе хлапчукі.

1971

ПУШКІНСКІ ЧАС

Сумота, самота
Асенняй пары...
Апалай лістотай
Зайшла ты ў двары.
Плывеш па-над лесам.
Стракаты цяжар –
Багацце засекаў,
Прыроды пажар.
Параніўшы сэрца,
На поўдзень далей
Ляціш чараўніцай
На крылах гусей.
А ў нас ужо восень.
У профіль, анфас
На полі і ў лесе –
Скрозь пушкінскі час.
І зноў на спатканне
У барвы абшар
Іду без пытанняў,
Мой мудры ўладар.
Я бачу ў разліве
Паважлівых фарб,
Бы ў краме гасціннай,
Цану на свой скарб.
І з сумам вучуся:
На схіле пары
Аддай, за што біўся,
І ў барве памры.

1971

КРЫЛАТЫ СУМ

Найсумнай песняй развітання
З асенняй барвавай пары
Па ўскрайку золкага світання
Плывуць у вырай журавы.

У небе шэрым клін крылаты
Надзею пестуе адну:
Праз сум і цёплыя пенаты
Ляціць у новую вясну.

І кліча за мяжу радзімы,
Дзе можна сэрцам успрыняць,
Чаму спеў сумны жураўліны
Ад родных высяў не адняць.

1971

ЗАЗІМАК

На чуйных струнах пазалоты
Налітай сонцам збажыны,
На марах шапаткой лістоты
У снах барвовай навізны,
Пад ветру стомленнае ржанне
З дажджоў слязою на вачах
Адпела восень развітанне
На лузе, полі, у лясах.
І вось празрысты надвячорак
Прынёс у месячным кулі
У восень першынца марозаў –
Лёд хрусткі мосціць па зямлі.

1974

КВЕТКА БЭЗУ

В. С.

Ты прыйшла, а з табою
З той далёкай вясны –
Журавоў чарадою
Каляровыя сны.

Салаўіныя ночы,
Зноў пачуцці не ўняць.
Па вясне з песняй крочу
І хачу свет абняць.

Сінь нябёс – твае вочы.
Квецень белых садоў
З тваёй постаццю побач
Я паставіць гатоў.

А раз, бачыў, вясёлку
Сабе ў косы ўпляла.
Кветка бэзу – заколка,
Нібы май расцвіла.

То прысню на дасвецці –
Мы на ўлонні лугоў.
Ты струменіш, як вецер,
І – ніякіх слядоў.

А я побач, нявольнік,
Крок не ў сілах ступіць –
Пад нагамі ад болю
Зноў трава закрычыць.

Ты прыйшла, а з табою –
Звон далёкай вясны.
Я з сівой галавою –
У нязбытныя сны.

Журавоў чарадою
Дні пльвуць, не спыніць.
Хоць вясна, не дадому,
Клін у вырай ляціць.

ВЫТОКІ

Беларускае Палессе –
Край забіты і глухі.
Дрыгва, тоні... А на ўзлесці
Пасвяць статак пастухі.

Сінякрылае бяздонне
Салаўіных вечароў...
Ранак пестуе на ўлонні
Цішыню сівых бароў.

Гэта дзікае прыволле,
Царства птушак і звяроў.
Зноў кранае песняй-болем
Крык з дзяцінства журавоў.

Не пазнаць пейзаж палескі:
Край сахі і жабракоў
За адно жыццё пралескай
Расквітнеў сярод сяброў.

Час, бязлітасны і жорсткі,
Перагортвае гады
І ляціць, бы санкі з горкі,
Не збаўляючы хады.

Бы цягнік з майго маленства.
Ад паўстанка рушыў ён.
Ад спалоху да майстэрства
Курс трымае эшалон.

Твары новыя з гадамі,
Пахі, рэчы, краявід.
Як пазнаць табе вачамі,
Дзе тут ява, хто аспід?

Часам розум не памочнік
На пытанне даць адказ:
Хто тут сябра, хто даносчык?
У каго які заказ?

Можа, змест такі глыбокі
І не трэба нам шукаць.
Сэнс які, мае вытокі, –
З кім кароў у поле гнаць?

А цягнік шыбуе шпарка.
За акном ляціць прастор.
Толькі фарбы бачны ярка,
Што нясуць зямны настрой.

Журавінныя паляны.
Там сунічны аксаміт.
У рабіны палымяны,
Бачу, з вогнішча прыкід.

Вунь вясёлка над узлескам.
Рунь запоўніла абшар.
Красавік праліў пралескі.
Сон-трава казыча твар.

Зіхаціць пад сінню неба
Каляровы іх парад.
Далонь грэе луста хлеба –
Падзялю з табою, брат.

2005

ЛАВАНДА

МЕЛОДЫЯ САПУН-ГАРЫ

Праз пяць хвілін
Зноў прад Сапун-гарой,
Нібы з глыбінь
Часоў, калі герой
Тут кожны быў,
У мёртвай цішыні
Гучыць матыў,
Апалены ў агні.
Скрозь нотны строй
Мелодыя бурліць,
Над вышынёй
Прарэзліва гучыць
Курантаў бой,
Хатынскіх печавы звон,
Разбуджаны вайной.
І Бухенвальда стогн,
І сэрцаў стук,
Жывых і тых, хто паў, –
Адзіны гук.
Тых час не зруйнаваў.
А маладым
Ён – Мендэльсона марш,
Вясельны гімн,
Дзе немагчымы фальш.
Праз пяць хвілін
Зноў прад Сапун-гарой
Падзе матыў
Крыштальнаю слязой.

1973

ПРЫБОЙ

На мове ветру
Размаўляў прыбой,
Яе пазнаўшы
У бяздонні штормаў.
Ды толькі страціў
Ён магутнасць слоў,
Пакуль гуляў
Сярод марскіх прастораў.

1973

НАЧНОЕ МОРА

Край зямлі,
А далеч – цемра ночы.
І толькі зоры, яе вочы,
Бы караблёў агні,
Ці маякі
Для падарожнікаў бяссонных
Гараць штоноч нястомна
У зыбкай вышыні.
І вось ад зор
Сыходзіць неба ў мора.
Узняўшы караблі да зорак,
Прыбоем б'ецца ў мол.
І каля ног
Не мора заціхае,
А неба, бачу, пачынае
Разбег начных дарог.

1973

У ЯЛЦІНСКІМ ПОРЦЕ

У лістападзе ў беларускім краі –
У суме шэрым голая лясы.
На дрэвах нудныя дажджы змываюць
Бязлітасна апошнія лісты.

А тут уздоўж гранітных парапетаў
І горных сцен – жывых вясёлак край.
Сама сівагаловая Ай-Петры
Сыходзіць часта ў аксамітны рай.

Экзотыка з-за пальмы выглядае.
Прыгрэлі хвалі кветкі ля вады.
Мастак, здаецца, берагам гуляе
І пакідае на пяску сляды.

А мора ў хвалях сонца калыхае –
У кожнай кроплі цешыць немаўлё,
Бы смутак маракоў аб родным краі
Або цяжар шматтонных караблёў.

1973

ТАНЦЫ Ў ПАНСІЯНАЦЕ

Аркестр адмысловы:
Іоніка ж – марка!
Для ўсіх, пагалоўна,
У танцы ўладарка.
У шэйкавым рытме
Да формы нястрогім –
Галовы сівыя
І стройныя ногі.
А ордэнскім планкам
Матыў незнаёмы.
Яны водзяць танга
З сучаснай платформай.
Танцуюць, танцуюць,
Наколькі ёсць моцы.
А твары – крыніцы
Шчаслівых эмоцый.
– Чужынная мода, –
Хтось выбуркнуў хмура.
– Ды гэта ж работа
У час перакуру.

1973

ЛАВАНДА

Блакiт зямлi камбайнамі ўбiраюць –
На востраве Тасманiя жнiво.
Лаванду сiнявокую зразаюць.
Алейшчык з кветак выцадзiць пiтво.

Не ў градусах яго каштоўнасць, вартасць.
Там водар цудадзеiны для людзей,
Якi даруе нам жыцця глабальнасць,
Узлёт душы. Не кветка – чарадзеi.

Што гэта праўда – сам пераканаўся.
Так дзiўна трапiў у яе палон:
Асеннi ў горадзе пажар узняўся,
I водар кветкi ахапiў, бы сон.

Наўкол звiнiць пейзаж шматкаляровы
Замест панурых твараў i двароў.
Лаванда нас вiтае. Крым i горы.
I восень зноў хвалюе ў жылах кроў.

Калейдаскоп уражанняў не засцяць
Твой жорсткi лёс i мой палынны шлях.
Мы з пропiсаў выводзiм слова «радасць»,
У сшытках – адзiноцтвы на палях.

Жыццё-настаўнiк нас пытае строга.
Памылкi не даруе нi адной.
I нельга рай адбудаваць нанова,
Аднойчы зруйнаваны ўшчэнт бядой.

Жыцця на два крушэннi не хапае.
А так мажорна хочацца прайсцi.
Лаванда ў сваiм водары купае.
Нагбом мы п'ём блакiтны элiксiр.

Ды мы ў палоне восенi, зямляне.
Нас захапiў стракаты аксамiт.
З лавандаю злiлiся на паляне,
Каб не пашкодзiць горны краявiд.

Цябе прырода адарыла шчодро.
Што лініі, што формы – для багінь.
З табою побач сам сабе зайздросчу.
Ты – гэта ява ці міраж пустынь?

Пяшчота, страсці нахлынаюць морам.
Нібы брыльянты, зіхаціць блакіт.
Нас з рэчаіснасці па трасе зорнай
Нясе, нясе бязмежнасці транзіт.

Сівыя скалы наш палёт віталі.
Байніцы-вочы адварнуў рэдут.
У небе птушкі разам замаўчалі,
Далей ад нас трымаючы маршрут.

Забыты ўсе памылкі і нягоды.
Дарадчыкі – ажно за сотні міль.
І толькі змей-спакуса з асалодай
Смакуе наш сардэчны вадэвіль.

2005

РАЗВІТАННЕ З МОРАМ

Алеяй стройных старых кіпарысаў
Прыйшоў я развітацца да цябе,
Каб увабраць раздольныя абрысы
І пакланіцца велічнай вадзе.

Занатаваць пейзаж марскі – нястомны:
Дзесь караблі расталі ў сіняве,
У бераг б'юцца хвалі манатонна,
І чайкі – беласнежныя твае.

Усё лаўлю я, да драбніц прыбою,
Каб перанесці ў сэрца назаўжды
Зайздросны вобраз, без ілжы, спакою –
Такі характар у марской вады.

І веруючы ў даўнюю прыкмету,
У спадзяванні на спатканне зноў,
Дару ад сэрца медную манету
І гронку гэтых
Шчырых слоў-радкоў.

1973

СМАЛЕНСКІЯ ДАЛІ

КАСТРАМА

I

Пасля Пушкіна вершы пісаць,
Кажуць мудрыя, – марная справа.
Толькі струны душы не стрымаць:
– Бог на песню дазвол даў і права.

Аргументы! Іх лепш паважаць,
Калі лёс рэдкі выбар даруе.
Можна збочыць і можна маўчаць.
Няхай сцюжа наўкола пануе.

Я з сумленнем у згодзе жыву.
Не праз шыбу зноў зімку вітаю.
Пад нагамі конь чуе дрыгву,
А я новы паход пачынаю.

Я імгненні хачу захаваць
Знічак-дзён і не вельмі ўжо ўзорных,
Іх узнёслаць, пяшчоту. Відаць,
Я цяпер у Сусвеце дзорны.

Эстафету мне дзед перадаў.
Ён – герой яшчэ першай сусветнай.
Трох «георгіяў» там атрымаў.
І змагаўся за ўладу Саветаў.

Сёння кажуць: дарэмна ён жыў,
Безземельны жабрак і галота.
Толькі марна лютуюць вужы –
Дзед калгас свой узняў ля балота.

Імем Фрунзэ ён мару назваў,
Ідэала свайго і салдата.
І мяне калыхаў паміж спраў.
Казак, баек ён ведаў багата.

У імперыі горды асан.
Мацаваць бы яго дабрабытам.
Абурыўся шыкоўны фасад.
А ці быў у рабоў іншы выбар?

III

Вузкай вуліцай крочу. Мароз.
Кастрама ў навагоднім убранні.
Хай у горада сіверны лёс,
Дабрадушнасць адна – гараджане.

Як прыгожаць на роднай зямлі
Іх надзеі і мары, і справы.
Энергетык ці ткач, кавалі:
Кожны з іх – само сэрца дзяржавы.

Як і Юля, тэхнолаг-друкар,
Медсястра, што ў апёкавым цэнтры.
Цуд, гаючая ў Вольгі рука.
І цана яе лекам не ў цэнтах.

Акадэмія – мужнасць і гарт.
Афіцэраў тут, хімікаў росцяць.
З гэтых сцен хлапчукі бяруць старт
У прафесію і... бессмяротнасць.

Мой Чарнобыль закрылі яны.
На рэактар пайшлі сярод першых.
Сірацее зямля без вайны.
Я – далей па Мікіцкай няспешна.

Перашкоды няма змагару.
Працаўнік-горад сёння святкуе.
Лукашэнка, мой брат па пяру,
Летапісец, усё занатуюе.

Гэту снежнасць і песень узлёт,
Бляск агнёў, што над паркам віруюць.
Тут з гары ляціш прама ў сумёт,
Ёсць каток, дзе лёд сталлю шліфуюць.

Для старых і малых – цудаў свет
Сярод цемры і здрады, шаленства.
Тут набыць можна бізнес-білет
І дазвол у святое маленства.

IV

Па традыцыі: ехаў здалёк,
За сутрэчу – па шклянцы марціні.
Для паэта прытулак – шынок,
Бачу «Белае сонца пустыні».

Рэлакс тут на паўднёвы матыў
Для сапраўдных людзей і гламурных.
З кастрамічкай мы сталі на «ты» –
З фабрыканткай і моцнай натурай.

Перакормлены важны кліент
Тут па сродках у танцах трасецца.
Ёсць тры словы, акампанімент –
Гэта песняю горда завецца.

Тут не вечнасці зорнай выток,
І танцуючым не да натхнення.
Ім бы заўтра – на новы віток
Па спіралі да самасцвярджэння.

Мацаваць трэба ўладу і трон.
Зноў старцы па Русі разбрыліся.
Птушку-тройку пусціць пад адхон
Яе ворагі не адракліся.

Хаця мы ў акіяне рэформ
Круга свой карабель развярнулі.
Паляцелі мільёны за борт.
Ды і самі барты мы пагнулі.

А нас вучаць бясконца, як жыць,
Папярэдне сірот не злічыўшы.
Як жа можна Расіі служыць,
Ад Радзімы народ адлучыўшы?

Хіба можна ад Волгі адняць
Кастраму і яе парапеты?
Нам няма куды больш адступаць
На бясконцых прасторах планеты.

Б'ецца Волга ў аковах мастоў,
І плаціны ёй бег замінаюць.
Рака лёсам жыве гарадоў,
Што яе берагі абступаюць.

На суровым жыцця палатне
З Кастрамы бачу сонца на снім.
Мы ўсё больш аб ядзе і віне.
Нам бы толькі не шкодзіць Расіі.

2004

ВАНІНСКІ ПОРТ

У Хабараўску чуў крыгаход.
Камсамольск – тут Амур пад ільдамі.
Зноў вясна на Далёкі Усход
Пракрадаецца з сопак нача́мі.

Не таварны цягнік мчыць мяне
Па легендах-чыгунках Расіі.
Яшчэ ўчора гасціў на Дзвіне,
Вось у Ваніна зноў запрасілі.

Чараўніца – сяброўка мая.
На Усход пераправу трымае.
Маракі, рыбакі – ёй сям’я,
Акця́н калыханку спявае.

Не хапае пяшчоты, цяпла
Для душы яе, тонкай натуры.
Сонца ў небе, ды мала святла.
Караблі адыходзяць панура.

Гавань лёсаў з кайданых дарог
Славіць час, калі цешыла праца.
Кран тужліва на сцюжы прадро́г –
Сухагрузаў бы зноў дачакацца.

Помніць ён і журботны матыў,
Які ў трумах дакладна па фрахту
Лоцман веў праз Татарскі праліў
На маршруты сібірскага тракту.

На Урале, Дняпры, Салаўках –
Крокі сталасці, росту Расіі.
Тут імперыя ўзводзіла шлях
Праз варожасці змрок і насілле.

Дзядзька мой, у свой час, – герой дня:
З Калымы ён на Паску вярнуўся.
Святкавалі натоўп і радня.
Пісарчук, што ссылаў, адварнуўся.

Не таварны цягнік мяне мчыць
Па сталёвых чыгунках краіны.
У хвасце кайданоў звон гучыць
На нагах яе горшага сына.

Сэрца маці не можа прыняць
Прыгавор – ну які ён злачынца?
Яна моліць усё дараваць.
Верай, праўдай магутна Айчына.

Пакідаю я Ванінскі порт.
Катаржане тут больш не спяваюць.
Узнімаюся моўчкі на борт –
На паром, які ў Холмск адпраўляюць.

Сахалінскі маршрут, як і порт,
Палітычных, забойцаў пабачыў...
Яшчэ Чэхаў пакуты іх вёрст
Па Еўропе разнёс сказам-плачам.

Паляцелі з прычала канцы.
І на рэйдзе паром не трымалі.
Сняцца ў моры – на сушы дварцы,
Хвалі іх за кармой пазмывалі.

Штурман-час новы курс выдае.
Зноў чакаюць штармы і туманы.
Акцяб – мужных ён прызнае
Праз гады і праз мерыдыяны.

2005

ЧУВАШСКАЯ ВОСЕНЬ

Паэма

I

Я формулу жыцця занатаваў.
Мой алгарытм, пакуль і не здарожу:
Каб жыць прыгожа, цвёрда я пазнаў –
Штодзень патрэбна працаваць прыгожа.

Таму не злодзей я і не сатрап.
На пяткі на пакосе наступаю.
Нясу нястомна свой няхітры скарб.
Сусед у бок уладна мне піхае.

Урокі эканомікі, жыцця
Давалі рэчаіснасць, іх выданне.
Пасаду тут рэдактара пасля
Прыняў за падарунак з хваляваннем.

Мы час не выбіраем. Трэба жыць
Прыгожа і змястоўна, і цікава,
Які б віхор над намі не кружыў,
Якая б не тлуміла нас пачвара.

Ёй назва зайздрасць, сквапнасць, недавер.
Воўк-адзіночка шэрасць раздражняе.
На баль яго прыйшлі, як на расстрэл,
І прывялі з сабой такіх жа зграю.

Агіда іх замучыла даўно
Да зор чужых – як без дозволу ззяе?
Так цяжка несці да людзей святло,
Якое ў хаце цемру разбаўляе.

Гімн дабраты ў вушах журбой гучыць
І злыдням-звадыякам, і хапугам.
Ад дармаўшчыны іх не адлучыць
Ні просьбай, ні загадам. Хіба пугай?

Набатны колакал ва ўсю звiніць.
Хутчэй напрамак выбраць для атакі,
Набрацца сіл. А час жа не спыніць,
Пяройдзе зло крытычныя адзнакі.

І я з запалам чыстага ліста,
Гатовага пра крык душы паведаць,
Адкрытага сябрам і да святла,
Мчу ў Чабаксары, восень там наведаль.

II

Фарбуе жоўтым верасень абшар.
Край сонечны, яму да твару колер.
Чувашскі герб нясе лясоў загар,
А сцяг – са спелай збажыною поле.

Вось Волга, тут прыволле і сябры.
Па значнасці я іх не расстаўляю.
Вы скажаце, з якой такой пары?
Я, стомлены, на беразе гуляю.

З дзяцінства трызніцца рака з былін,
У буквары зваліўся прама ў хвалі.
Пасля Някрасаў, Пушкін, Карамзін
Партрэт Паволжа годна дапісалі.

Раздольная і сціплая зямля.
Сяброў вітае, ворагаў карае.
Вакол царквы бясконца ралля,
І ветразь мой над Волгаю лунае.

З Калініна я ў Астрахань прыйшоў.
Страчалі як? Па вопратцы, канечне.
Я не чакаў раскошы, кірмашоў.
Мне б раны загаіць і боль сардэчны.

Усё, чым я на свеце даражу,
На вартасць тут, каштоўнасць правяраю.
Сумненні ёсць, таксама раскажу.
Экзамен зноў на годнасць я трымаю.

А, можа, лепш падацца ў марафон?
У край, дзе фараоны спачываюць?
Або ў Тайланд? Там рускія сезон
Чарговы фантастычна адкрываюць.

Дарэчы, на сіямскіх берагах,
Дзе джунглі ў Квай-раку штодзень глядзяцца,
Удзячны, што Расія зберагла
Свабоду двойчы каралю і тайцам.

Яны без валакіты б і валют
На роздумы мне ў хвалях візу далі.
Я ўсе задумкі выдаў ля агню,
Калі нам юшку ў міскі разлівалі.

– Чужых прарокаў досыць ты чуваў, –
Цітоў вачэй ад полымя на зводзіў. –
Ты разумееш, што б я адчуваў,
Калі б казалі мне, што сябра – злодзей.

Што ён папоўніць веры арсенал,
Патрачаны на барыкадах з хамствам,
Да Буды з дому рушыў у Непал.
І гэта з самым рускім грамадзянствам.

– Даруй, цябе баяўся напужаць
Знянацку я, тым больш не пры парадзе.
І першы тост хачу за тых падняць,
Хто тут, наперакор сапраўднай здрадзе.

III

Наш пафас затрымаўся за сталом,
Пакуль чувашаў і гасцей віталі.
Як вочы азараліся святлом –
Аб пераменах добрых нагадалі.

Сяляне адраджаюць родны край.
Палям і фермам мрояцца рэкорды.
І сёлета ўсіх радуе ўраджай,
Аднак дажджы на працу – злым акордам.

На раздарожжы тужыцца Цывільск –
Сталіца сціпрых рускіх хмеляводаў:
Тавар – у смак, дзесь лепшы вынайшлі.
Ён імпартны, але ж зручней заводам.

Ад рэйдараў адбіўся камбінат,
Чапаеўцы наш «шквал» абаранілі.
Да Пуціна дайшлі. Пазбеглі страт.
Татарын там адзін – за ўсю краіну.

Дарогі Фёдараў пабудаваць
Ва ўсе куткі-закуткі краю ўзяўся.
А хлапчукі – у неба, не стрымаць,
Дзе Нікалаеў назаўжды застаўся.

Над трактарным суціх каменяпад.
Зарплата на хімічным камбінаце.
Сталіца абжывае новы лад
Пад строгім позіркам Багіні-маці.

Пара, пара Расіі ўжо ўрастаць
З правінцыяй ў заходнія стандарты.
Мы зможам знатна ўсе папрацаваць,
Дажджы асеннія не білі б так упарта.

IV

Пад юшку баіць доўга хопіць сіл
Пра час і лёс. Без песні – гэта п'янка.
Пра справы досыць. Музыку прасі.
Казлову – слова і яго баяну.

Культуры ён мясцовай камандзір.
Тэатры, галерэя па-чувашску
Вядуць размову сённяшніх гадзін,
Часоў былых. Народу гэта важна.

Паслушна рыпнуў у руках баян.
І вось на лад лірычны пераходзіць.
Мы разганяем песнямі туман.
Нас заглушаюць з Волгі параходы.

Гудкі, гудкі, гудкі наперабой.
Нібы ад іх усё ў жыцці залежыць:
Які на сонечнай зямлі настрой,
Якія песні ёй спяваць належыць.

Нам пару ўсю б не выдзьмуць у свісток...
Чакайце, час настаў для рускай лазні.
Дзе Вржкін? У яго ў любы куток –
Пяцьсот рублёў. А што яшчэ – не ўлазыце.

Тут дока і прафесар нават – ён.
У «Чувашью» нас мітулем уладзіць,
Дзе лазня знатная, для VIP-персон.
Мы маем права, за якое плацім.

Бязавы чувашскі венік там
Запараць па сакрэтах адмысловых.
Ты ў дзёгаць спэцканы, даверышся сябрам –
З парыльні выйдзеш у надзеях новых.

Чуваш – ён хлебасольны чалавек.
Працуе шчыра, слову давярае.
І кожны крок яго жыцця спрадвек
Шчаслівай зоркай мара асвятляе.

2005

ЕНІСЕЙСКІ МЕРЫДЫЯН

I

Час цяжка б' ецца, бы ў рацэ вада.
Акцэнты дзён змяняюцца, што брэнд.
Жыцця цікавага мы зведалі спаўна.
За грошы нам – павага, камплімент.

Гламур у модзе. Сытых не суняць.
У гульбах зноў паставілі на кон
Маю зямлю. Яе абараняць
Не хопіць ні малітваў, ні ікон.

Ягор Ісаеў – мудры чалавек.
Паэт. Герой. Ён з боллю гаварыў:
– Зямлю купіць, што захапіць навек.
Нам Бог усім адну яе дарыў.

Гляджу на карту – казачны партрэт.
Ляжыць прастора каляровым сном.
Часоў спрабую распазнаць сакрэт –
Адкуль пачнецца пераможны звон?

Расію нашу розумам не ўзяць.
Аршын не падабраць, каб быў пад рост.
Нанова дом мы сталі будаваць,
Данесці кветку трэба нам да рос.

На карце бачу мужнасці палі
І гарады, што выраслі з пустэч.
Мы з горшай завірухі шлях знайшлі.
Няўжо аднялі ў пераможцаў меч?

Урал, Сібір. Іду на ўсход далей.
Шукаю для Расіі сіл прыток.
Вось Краснаярск і волат Енісей.
Вады гаючай дай, рака, глыток.

II

Паўночна-Ледавіты акіян...
Ён у каралях вечнай мерзлаты.
Тут кожны крок, як сам мерыдыян,
Гартуе поступ рускай шыраты.

Забыты трасы. Рэдка верталёт.
Праз кручы рэк каварных, быццам змей,
Па зімніках, праз горы – навывлёт
Мерыдыян праклаў свой Енісей.

Пад сіняй снежнасцю ляжыць тайга,
Стагоддзямі глядзіцца ў небасхіл.
Спяшаецца праз скалы Ангара
Да Енісея – дзесь спатканне ў іх.

Прастора, веліч, памяркоўнасць тут
Пароль жыцця вам называюць раз.
З часоў глыбокіх выбраны маршрут,
Яго не пройдзеш проста, напаказ.

Закон для ўсіх. Касмічны экстрэмал,
Тунгускі госць, суцішыўся між дрэў.
Увесь Сусвет пад страхам ён трымаў.
А тут, нібыта свечка, дагарэў.

Закон тайгі. Ён лёсам даражыць
Людзей звычайных і краіны ўсёй.
Дарога тут у кажнага ляжыць
Глыбокай енісейскай каляей.

Мерыдыян вядзе рахунак свой.
Плаціны ў наваколлі падлічыў.
А потым ақунуўся з галавой
У арсеналы – хто тут што стварыў.

Табліцу Мендзялеева сабраў,
Шыкоўны і рэальны ёсць букет.
Аднак дарма нікому не аддаў.
Да скарбаў шлях – вялікі то сакрэт.

Нам разгадаць патрэбна ўвесь красворд.
На многія пытанні ёсць адказ.
За новы лад мы пачалі паход.
Зноў Енісей экзаменуе нас.

Расслабіцца ён не дазволіць нам.
Забаву нават выдумаў адну –
Слупы-уцёсы. Каб скарыць іх вам,
Патрэбна мець і моц, і галаву.

Мерыдыян – загадка ён спрадвек.
Ляжыць праспект уздоўж тайгі ў агнях.
Сюды цяпло і песню чалавек
Нясе ў сваіх мазолістых руках.

Фантазіі не хопіць уявіць
Адлегласці, якія мы прайшлі,
Каб краявід пад сонца абнавіць,
Каб скарбы нетраў да людзей дайшлі.

Стаіць Расія тут ва ўсёй красе:
Тайга люляе гарады ў гарах,
Дзяўчынка шпарка крочыць па расе
З настроем васільковым у вачах.

III

Круты пад'ём на Слізнеўскі адкос.
Цар-рыба тут у краты-сетку б'е.
Астаф'еў Віктар, сын Пятра, узнёс
Амаль пад неба ў помніку яе.

З вяршыні мне рака – нібы раўчук.
Стрыножаным здаецца Енісей.
Не стогне, не віруе. І хлопчук
З Аўсянкі крыж на свой уцёс нясе.

Пісьменнік нарадзіўся тут і рос.
Адсюль Расіі прадчуваў размах.
Тут марыў ён, кахаў і лепшы лёс
Шукаў сялянам з кніжкаю ў руках.

Каб добра бачыць, мала зоркім быць.
Сумленным толькі шлях ёсць да святла.
Дзівосны край Расіі нарадзіць
Быў абавязаны прадвесніка цяпла.

Прырода, чалавек... А што паперш?
Адказ знайсці не хопіць і жыцця.
Мой родны кут і я – адзін рубеж:
Прырода – маці, мы – яе дзіця.

Мерыдыян з заснежанай душой.
Радзіма наша, дом ён для людзей.

Тут у разведку з кожним бы пайшоў.
Толькі вазьмі, Прыедзітыс Сяргей.

2003

САХАЛІН

I

Не стамлюся светам захапляцца.
Я – усёй зямлі грамадзянін.
Час у новы пошук адпраўляцца.
Выбіраю – востраў Сахалін.

Колькі цудаў на зямных прасторах,
Столькі пра іх казак і былін.
Там адкрыццяў безліч і гісторый!
Дзеля іх лячу на Сахалін.

"Боінг" наш дакладна па глісадзе
На пасадку выйшаў прама ў... цырк:
Тры мядзведзі, ды пры ўсім парадзе,
Маці і яе два малайцы.

Яшчэ ўчора небарак ганялі
Каля ўзлётнай службы ўсіх бяспек.
Ды звяры на гэта не зважалі,
Хоць і быў замах на іх засек.

Пацяшаў нас дзікі свет нядоўга.
Пляск далоняў глушыць гул турбін.
Пад крылом шасі надрыўна стогне.
Як чакалі гэтых мы хвілін.

Паўпланеты засталася ззаду,
Як і сам скрозь цемру пералёт.
Мы здаём высокую пасаду,
Пакідаем сонны самалёт.

У Паўднёва-Сахалінску ранне.
Засланяюць сопкі небасхіл.
А за імі – акіян спатканняў.
Кожнае – выток жыццёвых сіл.

Сахалін: спатканні і разлукі.
Асаблівы гэта гарт жыцця.
Ён на востраве – узлёт і мукі,
Філасофія і змест быцця.

II

Ліпень стрыманым цяплом вітае.
Сахалінцам гэта не сюрпрыз.
Распрануўся горад наш да краю.
Далей – сорам толькі і стрыптыз.

Тым не менш я зайздрасць не хаваю.
Так дастойна людзі-галышы
Прамянямі з неба папаўняюць
Цеплыні запас сваёй душы.

Яе веліч і багацце першым
Мне адкрыў звычайны чалавек –
Іван Кошкін. Не асілак знешне,
А характар! Бог – у галаве.

Выпускнік, з дыпламам інжынера,
Ён у песнях Сахалін знайшоў.
Пад матыў іх майстраваў кар’еру,
Свайго шчасця керамоў узвёў.

Дачка Таня, каласок-унучка –
Самы звонкі да жыцця прыпеў.
Чалавек-дзівак – тавар ён штучны.
Іван Кошкін шмат чаго паспеў.

Ён душой – вандроўнік і рамантык,
У жыцці – змагар і працаўнік.
Развітаўся з ім я ціхім ранкам.
Мяне клікаў новы праваднік.

III

Мы на поўнач у пылу трасемся.
Грунтавы шлях – гэта не шаша.
Нам насустрач – стужкаю прасека.
Востраў на яе паставіў шмат.

У зямлі тут у арэнду ўзялі:
Горы, лес, рачулки і палі.
Дні і ночы людзі шчыравалі,
Па прасецы трубы правялі.

Акiянскi шэльф на Сахалiне
Iх напоўнiць газам. Дзiкi фрахт!
Нафтагорск пакiнуты ў руiнах.
– Вось будоўлю скончым, пойдзе фарт.

Мы камфорт жыцця на экспарт гонiм
То па трубах, то на караблях.
I пры гэтым пастаянна стогнем:
Гандляваць так стратна – гэта жах!

Бачыў я: нарвежцы за кошт нафты
Родны кут ператварылі ў рай.
Змены сталi верагодным фактам.
Ну, Расiя, вопыт пераймай!

А пакуль на востраве задачы.
Ля Карсакава расце завод,
Дзе звадкуюць газ лаўцы удачы.
Сюды цягнем мы газаправод.

Ёсць надзея, з дапамогай газу
Дабрабыт падскоча, пацячэ.
Тут для шчасця i цяпер запасу:
Рыба, вугаль, той жа лес яшчэ.

Але досыць плесцi нам на ўладу.
Лепш давай наўкола паглядзiм.
У прыроды мудра ўсё, да ладу.
Наша справа – дрэвы пасадзiць

Пасадзiць iх кволя няпроста,
Палiваць, кармiць i даглядаць,
Каб яны былі на дзiва ростам.
I ў жыццi другiм не замінаць.

Добрых спраў, зайздросных i высокiх –
Iх нiколі не было зашмат.
Горш жанчыну бачыць адзiнокай,
Калi муж адзенецца ў бушлат.

IV

Аптымiст мой сябра Слава П'янзiн.
Ён са мною востраў абхадзiў.
Хвалi нас кiдалi ў акiяне.
Ён адкрыў мне многа iншых дзiў.

На пуціну выйшлі з рыбакамі.
Па тайзе на поўнач курс вялі.
Неяк мы магнолію спаткалі –
Так здзівіў нас Аніва заліў.

То за ўлоў мы з нерпай ваявалі.
Над Бакланнім возерам плылі.
У мінулае маршрут праклалі,
Да чыгункі – вузкай каляі.

Ад японцаў важкі падарунак.
З імі спрэчка да сые пары:
Астравы – чыіх надзей падмурак,
Рускай ці японскай дзетвары?

Я пытанне прама адрасую
На Мауку, на ваенны пост.
Казакам, што ў далячынь марскую
Ад Масквы пабудавалі мост.

Час далёкі множыць супярэчнасць.
Але ёсць пасля нямала дзён,
Як агонь. Рахунак іх бяспрэчны.
Цяпло ў доме нашым, межы – ён.

У
ЗША, Японія, Еўропа.
Толькі тут гараць зямлі агні,
Калі ноччу прыглядзецца добра
На наш дом з касмічнай вышыні.

Слава П'янзін ганарыцца гэтым:
– Востраў наш – зусім не край жыцця.
Хай пылінкай мчыць ён па Сусвету!
Але мы – бязмежнасці прасцяг.

Разумею я яго выдатна.
Да святла суседкі Сахалін
Дакрануцца можа. Да Хакайда
Цеплаходам – некалькі гадзін.

Паміж імі – хвалі акіяна,
І цыклоны хмурацца ў акно.
Сахалін шануюць расіяне.
Ён і мы – сям'я адна даўно.

Сахалін – краіна ў акіяне.
Сахалін – сталіца рыбакоў.
Сахалін – маёй Зямлі світанне.
Сахалін – планета маракоў.

2006

СМАЛЕНСКІЯ ДАЛІ

Паэма

I

Шыр рускую чужынцу не ўявіць...
Мяцежны свет – пачуцці, думкі, справы.
Патрэбна бачыць, гэтым трэба жыць.
Ляцяць, як здані, стрэчныя саставы.

Пад колаў сук – напрамак у Смаленск.
Па рускіх мерках, шлях ляжыць нядоўгі.
З цяплушкі я дабраўся да эСВэ.
З суседам баўлю ў прыцемках дарогу.

А за акном мільгаюць гарады,
Палі, узлескі і вяскоўцаў хаты.
Там мясячык гуляе малады,
Шчыруе суайчыннік зухаваты.

Гляджу, сусед – сур'ёзны чалавек.
Дзесь у Маскве начальнікам працуе.
Яго з партфелем возяць. І спрадвек
Стратэгіяй і тактыкай кіруе.

– Уражанне маркотнае ў мяне
Аб тых краях, куды бяром кірунак. –
Сусед працяжна, з распаччу вядзе. –
Ну заняпад, хоць кліч на паратунак.

Маўляў, народ згубіў арыенцір:
Развал у вёсцы. Фабрыкі – разруха.
Няма дарог. Вакол – базар адзін.
А тэлевізар – піва і парнуха.

Край дэградзіруе, няма каго вучыць...
Павернецца язык сказаць такое.
Як прыгавор, як стрэл гэта гучыць.
Скажыце мне імя таго героя,

Хто ўзяў і змагара ў баласт спісаў
І вінаватым за пагром назначыў?
Відаць, жыццё ён наша вывучаў
З газеты і рэкламнай перадачы.

Я вам людзей сапраўдных назаву,
Тых, хто ў Смаленску рубяжы мацуе
Наперакор марозам і дажджу,
Праслыць вар'ятам часта рызыкуе.

II

За шэрымі туманамі часоў
Згубіліся падзеі, боль, імёны.
У скарбніцы мінуўшчыны высноў
Бясспрэчны толькі свет адзін зялёны.

Каб дзеці нараджаліся, раслі,
Хлябы наўкола ўлетку каласілі,
Каштоўнасці рэальныя былі
У вечнасці, свядомасці Расіі.

Смаленшчына – спрадвек зямля славян.
На рускі лад яна жыццё малюе.
Святыя далі да часоў драўлян
Сабор Успенскі звонамі хвалюе.

Братэрства тут сапраўднае жыве,
Яго, бы кветку, над Дняпром люлялі.
У кузні, полі ратным, на жніве
Смяляне за цаною не стаялі.

На беразе крутым славуты Конь
Узняў з майстрамі крэпасць вельмі гожа.
Там трыццаць восем вежаў – бастыён.
Ён горад адстаяў, яго ўпрыгожыў.

Ад ворагаў усе шляхі на ўсход
Чырвоныя загарадзілі сцены.
Каралямі іх назаве народ
На рускай самай гераічнай сцэне.

Не ўсюды брук па вечнасці ляжаў:
Пажары, смута, недарод – ухабы.
Ды вырастала руская мяжа.
Не згодзен з гэтым быў сусед нахабны.

Смаленск трымаў надзейна рубяжы
На захадзе імперыі Расійскай.

Які б над краем вораг ні кружыў,
Яго зганялі рускія асілкі.

Літоўцы, шведы, полчышча татар,
Палякі беглі, аж блішчэлі пяткі.
Французу так папомнілі пажар,
Што да Парыжа тэпаў без аглядкі.

III

Па вуліцах Смаленска я іду,
Лісты часоў па помніках чытаю:
Матыў ад Глінкі вуснамі вяду,
Твардоўскага не-не, ды прыгадаю.

Раман жыцця – для іх не гук пусты.
Душой яны старонкі напаўнялі.
Вянчальнай песні шырыцца матыў,
І адкрываюцца маёй Расіі далі.

З вараг у грэкі колісь крывічы
Дарогу мудра праз Смаленск праклалі.
Ужо тады глядзелі ўдалячынь,
Шляхі за межы думак выпрамлялі.

Меркурый – воін на зямлі святой
Прывольнай песні і жанчын заслона.
Над краем ззяе зоркай залатой
Адзігітрыі Божая ікона.

Знаёмыя імёны, галасы.
Пржавальскі. Ісакоўскі аклікае.
Здаецца, поруч крочыць праз часы
Гісторыя краіны, як жывая.

Імёны на дняпроўскіх берагах
Былінныя, рэальныя, ад Бога.
Вядомыя, прапаўшыя ў пясках –
У іх адна, смаленская дарога.

Па ёй Гагарын стартаваў да зор.
Смаленск адкрыў адлік касмічнай эры.
Ва ўсе часы прыгожа свой дзор
Нясуць сяляне – зодчыя імперый.

IV

Зноў у Смаленску веснавы настрой.
Сады і паркі мараць з захапленнем
Быць вечна ў зеляніне маладой
І больш не ведаць лістапад асенні.

Але не збочыць са сваіх шляхоў,
Прыродаю адмераных аднойчы,
Як гораду, што ў квецені садоў,
Так і паэту з місіяй прарочай.

Смаленск – рабочы, воін, хлебароб –
Вядзе рупліва справу сваіх продкаў.
Эй, рулявы, хвалюецца Дняпро,
Трымай раўней на плыні нашу лодку!

Расія – гэта цэлы карабель.
«Імперыя» – чытаю назву горда.
Ды пасадзілі волата на мель,
Бо шкодзіў сытым курс яго народны.

Смаленск багаццяў шмат да нас данёс
Праз час, сумёты, войны і пажары.
Ды на гісторыю падкінулі данос:
Героі – хто? Дзе ворагі, ахвяры?

Гімн пераможны, рэквіем гучыць.
Герояў з пастаментаў абярнулі.
Прымусілі гісторыю вучыць,
Дзе ворагаў ахвярамі вярнулі.

Мінулае ствараюць на заказ –
На ўсё гатовы мастакі без пробы.
Мяняюць справы, людзі свой акрас
Па густу новай царственнай асобы.

На лёс не скардзіўся наш селянін.
Ён рупіў строга па камандах зверху.
Дайшла да ручкі вёска, да руін.
Тут быццам зноў пагаспадарыў вермахт.

Бязрозкі шпарка ў рост пайшлі ў палях –
Прырода не дае раллі прастою.

Вось толькі як узяць з зямлі ў рублях,
Пакуль расце нам сала за мяжою.
Працуе кожны, каб дастойна жыць.
Нам справы, справы, дружна рукі просяць,
Якою будуць дзеці даражыць.
Пяскі ідуць, зялёны свет заносяць.

Смаленску шкодзіць гэты пыл густы.
Не развучыўся ён трымаць рыдлёўку.
Гатоў дарогі будаваць, масты
І фарбаваць Айчыну пад Рублёўку.

Нямала плям раз'ела твар Русі,
Пад сілу нам знайсці ад іх збавенне.
Без справы нудна, хоць ты галасі.
Ад працы вырастае ў нас натхненне.

Гламур не згодзен з гэтым, вартаўнік.
Іх баль гудзе, маўчаць палі-сіроткі.
Герой, ён сёння быццам жартаўнік,
Знай, прадае: надзеі, нетры, продкаў.

Імперыя стаяла і стаіць
На тым, што веліч часу службыць людзям.
Адступнікі, пясок вакол струіць,
Мы па пустыні зноўку марна блудзім.

V
А, можа, мне ўсяму наперакор,
Краіны лёс крыху хай пачакае, –
На свой цягнік са Жлобіна ў Рабкор.
Граніца тут паблізу пралягае.

Па Гомельшчыне мілай пахаджу.
Душу сагрэю радасным спатканнем
З імперыяй юнацтва. Пагляджу
На зорку шчасця першага каханья.

На ростані шляхоў праз сіні лён
Цягнік кранае строга па раскладу.
І кожны раз, пакуль бяжыць перон,
Глядзіць, каб не пакінуць мяне ззаду.

Усё часцей трывожыць дзіўны сон:
Я на цягнік у май жыцця спяшаю,

Мінуў вакзал, выходжу на перон...
І ва ўспаміны браму адчыняю.
Далей-далей вяду ў былое мост:
Смуродзіць лямпа, ды святла так мала.
Хутчэй бы адышоў пятроўскі пост.
Там – агуркі, за імі – бульба, сала.

Не ведалі, дзе бацька калясіў.
Пад саламяным дахам наша хата.
Я ўсё ж знайшоў у Мінск студэнцкі сіл,
Дзе на рубель – абед, трамвай, тэатры.

Спакусамі, сумленнем гандляры
Гасцінна запрашалі ў свае пумы.
Спорт, камсамол і школьныя сябры –
Імперыя стаяла непрыступна.

Яе мяжа для ворагаў – заслон,
З падручнікаў засвоіў дасканала.
А сам ішоў на новы бастыён
За кветкай шчасця з ночы на Купалле.

Нялёгка мне было яе шукаць,
Парадкаваць па рангу дні, падзеі,
Каб горшае ўсё ў новы шлях не браць
І каб не ставіць на яго з надзеяй.

Калейдаскоп стракаты, гэта факт.
Круціўся ён, мільгаў, як на экране.
Я выбіраў без права на антракт
З лавіны фарбаў колер майго рання.

Калі ў міжрэччы Сожа і Дняпра
Пад промні сонца стаў я заўтра квеціць,
Тады не ведаў ні пра Бога Ра,
Ні пра Луксор, што ёсць такі на свеце.

VI

У Афрыцы дзівосны сонца-край
Згубіўся колісь за пяскамі Часу.
Ён справядліва зваўся словам «рай» –
Папірусы гавораць без прыкрасы.

Імперыя па берагах расла –
Ніл царства старажытнае прывеціў.

Аж тысячу гадоў зямля-краса
Радзіла шчодро і бацькам, і дзецям.

Бог сонца Ра нёс з вышыні цяпло.
Яно пад небам згоду сагравала,
Багам і людзям мераю адной
Без блату ў промнях шчасце раздавала.

Яшчэ вада, яна жыцця выток.
Вучоныя так людзі прадказалі.
Ёсць думкі іншыя. Але росток
Памрэ ад смагі ў залатым казане,

Калі яго вадой не нападць...
У царстве старажытным дождж, імжака.
Дрымучы лес пад хмарамі стаіць.
Для Ніла гэта добрая адзнака.

Вада з нябёс, вада з крыніц зямлі.
Стыхію прыручалі людзі доўга.
Як і агонь, яе перамаглі,
Прымусілі служыць сабе і Богу.

Я бачу ў кожным ласкутку жыцця,
У скрутках старажытнага Егіпта:
Палае сонца, Ніл заліў прасцяг,
У неба ўзносіцца падзяк малітва.

Адтуль дапоўз да нас жук-скарабей,
Данёс аб шчасці мары-летуценні.
Жаданні нашы ён, як чарадзей,
Здзяйсняе лёгка, нават з захапленнем.

Нам казку-песню захаваў Луксор –
Сталіца старажытнага Егіпта.
І шырыцца маіх надзей прастор,
Натхняе іх нябесная малітва.

Аб шчасці марыць чалавек заўжды,
Аднак яго не ведае памеру.
Камфорт душы яно ці грабяжы
Дзеля забаў гламурных і кар'еры?

Не вытрымаў наш старажытны рай
Выпрабавання скарбамі, дастаткам.

Пясок занёс багаты каравай
З вадою разам, лесам, росным ранкам.

Пустыня там, дзе колісь мурава,
Як хвалі Ніла, гойдала світанні.
Знік бедуінскі ў дзюнах караван –
У іх з вадою тайнае спатканне.

Калодзеж дзесь засыпаны ў пясках,
Ад чужакоў ваду хавае племя.
Багаццяў шмат было ў яго руках,
Глыток вады – што ізумрудаў жменя.

Халодны позірк – горды шэйх суціх.
Даўно лютуе над пустыняй бура.
Жыццё ў пясках – апалены трыпціх:
Вада-міраж, вярблюд і ўся натура.

Зыход у вечнасць – крайняя мяжа,
Калі наш розум цела пакідае.
І дзеці па цане ідуць каржа.
Гісторыя нам так апавядае...

Імперыя пустэльнікаў зайшла.
З прыродаю не стала болей зладу.
Трагічная гісторыя была
Пра Бога Ра і... рускую загадку.

Так, так, калісь маёй зямлі рака,
Адкуль Расія выйшла ўсёй істотай,
Была не Волгай, а ракою Ра.
Мы царства старажытнага патомкі.

Усё пераплялося ў нас, людзей:
Адны Багі з калыскі спавіваюць,
Мы розныя, ад расы да ідэй,
Але маршрут адзін нам вызначаюць.

Як хочацца мне памыліцца зноў...
Я выкажу табе адну здагадку:
Бурылі свет зялёны да высноў
Разоў мы восем, каб ісці спачатку.

Дык, можа, хопіць крочыць па мяжы,
За ідалам накураным ганяцца.

Смаленск у квецені садоў ляжыць,
Яму касцы на сенажаці сняцца.

VII

А я Стамбул чамусьці прыгадаў.
Басфор сустрэў мяне землетрасеннем.
Пануры горад – адхіні бяда,
Пачаў у парках нанач засяленне.

Ці ўспомніў ён прад позіркам часоў,
Як Візантыю колісь пакаралі,
Канстанцінопаль, бацьку гарадоў,
Стамбулам пераможцы абазвалі?

Пампея, Атлантыда... Гарады,
Імперыі Зямля, як пот, сцірала.
Далёкім адгалоскам той бяды
Стамбулу вечнасць вестку падавала.

Яна даруе людзям, нам, жыццё
І смерць. Пракляцце і благаслаўленне.
Мы выбіраем, кожнаму – сваё.
І хочам у нашчадках прадаўжэння.

Ад мудрасці падатак? Важкі ён.
Палёгкі Візантыя не прасіла.
Імперыя сабрала свой мільён
І па рахунках строга заплаціла.

Канстанцінопаль-царград рос, мужнеў –
Па берагах палацы дружна ўсталі.
Вакол сталіцы вір жыцця кіпеў.
Тут за сталом бакал усім падалі.

Сябры, як быў прыгожы той саюз:
Сірыйцы, конты, грэкі і армяне.
Забылі ўсе пра нацыю сваю –
Яны былі планеты грамадзяне.

Я – арамеец, арамеец – ты.
Насельнікаў так Візантыі звалі.
Жылі яны, як родныя браты.
Сачу за імі са смаленскай далі.

Калі трыбуны рупяць за людзей,
У панства выйдзе нават сам нябога.

І ён не пойдзе ў помач зваць чарцей,
Не стане просьбай непакоіць Бога.
Імперыя ўвесь скарб сваёй зямлі,
Каб свет зялёны радаваўся сонцу,
Парадкавала строга, і сям'і
Смачнейшае ўсё несла на далоньцы.

Асобны сказ пра гонар, дабрабыт.
Учынкі ўсе тут мелі змест і меру:
Адкрыты шлях паганцы – у нябыт,
А таленту – у зорную кар'еру.

Парадак розуму спыніў вар'ят.
Ён чорным маляваў палі і горы.
Б'юць барабаны, шырыцца парад
Сланоў праз слёзы і чужое гора.

Пастаўлена імперыя на кон,
Для волата – апошняе імгненне.
Не вытрымаў варожы націск ён.
Няма ад заваёўнікаў збавення.

Хто гібель Візантыі заказаў?
Імперыю пад монстра апранулі.
Зыход свабодай вылюдак назваў.
Рулетку нацый крута павярнулі.

Калос упаў, як снежны ком, з гары,
Бы мінарэт, у час землетрасення.
Паўднёвая імперыя гарыць...
І не адкласці ёй ужо крушэння.

VIII

Закон жыцця, ад рымлян ён, даўно,
З часоў сівых – відовішчаў і хлеба.
Але, чакай. Цікавае кіно:
Што, чалавеку большага не трэба?

Пабудаваны лад і дах над ім,
Па Бібліі, у шведаў лепш за іншых:
Распланаваны жорстка казкі-дні,
Раскладзены жыццё і быт па нішах.

Адразу ўсё тут кожны атрымаў
І з захапленнем сочыць за Расіяй,

Куды далей усходні экстрэмал
Свой карабель скіруе ў моры сінім?

Папраўку ўнесці, значыць, просіць час,
Бо па закону шчасце не трывала.
Толькі пяскі данесліся да нас
З разбураных імперый. Іх нямала.

Ды што яны – і следу не знайсці.
Сама цывілізацыя ў бязмежжа
Рыхтуецца ў каторы раз сысці,
А мы баі вядзём усё за межы.

З герба Смаленска птушка гамаюн
За шапкай Манамаха сочыць строга –
Гармату рана аддаваць сваю.
Гвардзейцы поплеч – верная падмога.

Пад Ельняй воіны пайшлі на бой –
Нашчадкі рускай гераічнай славы.
У іх радах стаіць Смаленск-герой.
І ёсць для звання важкія падставы.

Ва ўсе часы ключ ад варот Масквы,
Святой, рамеснай, у руках Смаленска.
Імперыя мужнее з галавы...
Мы – царства старажытнага маленства.

2007

ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАЕ ВYДАННЕ

Калінічэнка Валерый Іванавіч

ЗОРНЫ ДАЗОР

Вершы. Паэмы.

Рэдактар М.М. Чарняўскі.

Тэхнічны рэдактар А.Я. Крычаўцоў.

Камп'ютарны набор Г.М. Харашылава.

Мастак Г.В. Мяркулава.

Дызайн і кам'ютарная вёрстка Н.Н. Назарова.

Карэктар А.С. Пятрова.

ИПО "У Никитских ворот"

121069, Москва, ул. Большая Никитская, д.50а/5, стр. 1

Телефон: 8 (495) 690-67-19 www.uniki.ru